

A kormány környezetpolitikai teljesítményének félidei civil értékelése

Az értékelést készítették:

Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület, Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület (ETK), GATE Zöld Klub, Greenpeace Magyarország, Humusz Szövetség, Levegő Munkacsoport, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Magyar Éghajlatvédelmi Szövetség, Magyar Természetvédők Szövetsége

Csatlakozó szervezetek:

Békés Megyei Természetbarát Szövetség, Beretzk Péter Természetvédelmi Klub, Bihar Kis-sárréti Civilek, CSEMETE Természet- és Környezetvédelmi Egyesület, Csermely Környezetvédelmi Egyesület, Dél-alföldi Regionális Környezetvédelmi Civil Hálózat (DARKCIH), E-misszió Egyesület, Energia és Környezet Alapítvány, Fauna Alapítvány, Fenntarthatóság Felé Egyesület, Gaja Környezetvédő Egyesület, Gyermekláncfű Kézműves Oktatási és Környezetnevelési Egyesület, Hidra Természetvédelmi és Ifjúsági Egyesület, Holocén Természetvédelmi Egyesület, Ifjú Botanikusok Baráti Köre, Inspi-Ráció Egyesület, Kalocsakörnyéki Környezetvédelmi Egyesület, Kör Alapítvány, Környezeti Tanácsadók Egyesülete, Környezeti Tanácsadó Irodák Hálózata, KÖRLÁNC Szegedi Munkacsoport, Környezeti Nevelési Hálózat Országos Egyesület, Közép-Magyarországi Zöld Kör, Mozgalom az Egészséges Város Környezetéért, Ökológiai Stúdió Alapítvány, Reflex Környezetvédő Egyesület, Serpentes Alapítvány, Szélkiáltó Természetvédő Egyesület, Tanácsadók a Fenntartható Fejlődésért, TerepSzemle Stúdió – Természetvédelmi, Környezetvédelmi és Kulturális Közhasznú Egyesület, Vasvarjú Természetvédő Alapítvány, Védegylet, Zöld Kapcsolat Egyesület,

2012. május 29.

A kormány környezetpolitikai teljesítményének félidei civil értékelése

Bevezetés

A második Orbán kormány megalakulása után környezet- és természetvédő civil szervezetek egy szakmapolitikai ajánlásomagot tettek le az asztalra¹, hogy a kormányzat munkáját segítsék. A kormányzati ciklus felénél eljött idő, hogy a civil szervezetek értékeljék a kormányzat környezetpolitikáját, hiszen még lehetőség van a kormányzati elvek és gyakorlat változtatására a ciklus hátralévő részében.

Az alábbi értékelés kialakításában kilenc civil szervezet több mint harminc szakértője vett részt, a megfogalmazottakkal kapcsolatban összesen 42 civil szervezet jelezte egyetértését. A dokumentumban kilenc téma köré csoportosítva 177 részterület helyzetét vizsgáltuk és értékeltük. A környezetvédő civilek semlegességükből adódóan nem politikai szempontból elemzik az elmúlt két év kormányzati teljesítményét. A kormányzat szándékait, motivációit sem kívánják találgatni. Az értékelés szakmapolitikai szempontú, a konkrét kormányzati cselekvésen alapul és azt méri fel, vajon kormányzati intézkedések hatására javult-e avagy romlott a környezet állapota, illetve a környezetbiztonság.

Az egyes témákban kifejtett teljesítményeket osztályzattal is értékeltük. Az osztályzatok jelentése:

- 1 – nagyon gyenge környezetpolitikai teljesítmény,
- 2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény,
- 3 – közepes környezetpolitikai teljesítmény,
- 4 – jó környezetpolitikai teljesítmény,
- 5 – kiváló környezetpolitikai teljesítmény.

Reméljük, hogy az értékelés megállapításait a kormányzat megfontolja. Elengedhetetlennek tartjuk, hogy a kormány alapvetően növelje a környezetpolitika kormányzati súlyát és változtassa meg az irányát. Mi, alulírott környezet- és természetvédő civil szervezetek készek vagyunk együttműködni ennek a megújult környezetpolitikának a megvalósításában a lakosság környezeti életfeltételeinek javítása, a jövő nemzedékek érdekeinek biztosítása és a természet megóvása érdekében.

Összefoglaló

A kormányzat két éves környezetpolitikai teljesítménye összességében lesújtó. Az önálló környezetvédelmi tárca megszüntetése és feladatainak beolvasztása az agrár- és fejlesztési minisztériumokba – majd később egyes vízügyi területek átvitele a belügyi tárcához –, nem azt érte el, hogy a környezetvédelmi szempontok beépültek az egyéb ágazati politikába (bár megfelelő intézkedések esetén ez is megtörténhetett volna). Éppen ellenkezőleg, a környezet- és természetvédelem alárendeltségéhez, kapacitásaik jelentős csökkenéséhez vezetett. A kormányzat a környezetvédelemre, mint a gazdasági növekedést hátráltató tényezőre tekint, nem ismeri fel, hogy az anyag- és energiatakarékos gazdasági szerkezetre való átállás, a humán erőforrások fejlesztése és az innováció lehetne a gazdaságélénkítés sikeres eszköze.

A hazai környezetvédelmi intézményrendszer drasztikusan lepusztult, beleértve a jogi és részvételi lehetőséget, valamint a hatóságok kapacitásait. Bár egyes területeken a kormány tett előremutató lépéseket, a környezeti érdekek érvényesítése szinte mindenhol defenzívában van, fokozatosan háttérbe szorul.

A környezet ügyének megfelelő kezelése, hatékony intézményi rendszere pedig amiatt is kiemelkedően fontos lenne, mert Magyarországon a társadalmi és gazdasági aktivitás meghaladta azt a szintet, amelyet az ökológiai eltartóképesség megenged. Az erőforrások túlzott felhasználása, a társadalmi rendszerek hibás működése már nemcsak a jövő nemzedékek lehetőségeit, hanem a jelen korban élők létfeltételeit és egészségét is közvetlenül veszélyezteti. E túlzott felhasználás egyúttal jelentősen megnövelte a külső erőforrásoktól – így többek között a különböző energiahordozóktól – való egyre fenntarthatatlanabb függőségünket is. A következő időszak kormányzati politikájában jelentős irányváltás szükségeltetik, amely a fenntarthatóság elveinek megfelelően holisztikus szemléletben, a problémák gyökereit felismerve fejleszti az egymással összefüggő társadalmi, gazdasági, környezeti rendszereket.

Intézményrendszer

❶ – nagyon gyenge környezetpolitikai teljesítmény

A környezet- és természetvédelmi intézményrendszer drasztikusan lepusztult. A környezetvédelmi tárcát feldarabolták, nagyobb részét elnyelte a vidékfejlesztés, a legjobb szakemberei döntő részét elbocsátották. A hatóságok létszáma jelentősen csökkent. Az Alaptörvény egyrészt megerősítette a környezetvédelem jogi alapjait (erőforrások védelme, felelősség a jövő nemzedékekért), másrészt viszont csorbította a társadalmi részvétel intézményrendszerét, és megszüntette a jövő nemzedékek ombudsmanjának az önállóságát. A társadalmi részvételt a gyakorlatban is visszaszorította az egyéni képviselői indítványok általi jogalkotás, illetve a beruházások gyorsítását célzó törvény. A médiatörvény hatására a környezet védelmét erősítő hangok nehezebben jutnak el a lakossághoz. A kormány nem kezeli a környezet- és természetvédő civil szervezeteket stratégiai partnerekként.

Államháztartás

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Az államháztartással kapcsolatos jogalkotás környezeti hatásait nem méri fel a kormány, és nem tett lépéseket a káros támogatások felszámolására. Az alacsony keresetűek adóterhei nőttek, a magasabb keresetűeké csökkentek: ez az import- és luxuscikkek felé tereli a fogyasztást.

Több környezeti szempontból kedvező adóváltozás lépett életbe, például nőttek a termékdíjak, a környezetterhelési díjak, a dohánytermékek és szeszes italok adója, az energiacégek adója, megszűnt a gázár-támogatás és a KÁT rendszer. Az adóváltozások azonban nem álltak össze rendszerré, és nem tudtak érdemi változást elérni a termelési és fogyasztási szerkezetben.

Az energiaügyek területén a kezdeti pozitív lépések után megtorpantak a reformok, nem elegendő a megújuló energiák és az energiahatékonyság támogatása. A közlekedés területén ellentmondásos a helyzet, néhány környezetileg helyes adóváltozás mellett romlott a tömegközlekedés támogatása. A mezőgazdasági támogatások zöme továbbra is a birtokkoncentráció és az intenzifikáció irányába mutat. Az országnak kitörési pontot jelenthetne az oktatás és az innováció, de ezt gátolja a források nagyarányú kivonása ezekről a területekről. Drasztikusan csökkentették a civil szervezetek munkájának támogatására szolgáló kormányzati forrásokat.

Gazdaság- és fejlesztéspolitika

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

A gazdaságpolitika nem adott érdemi választ a súlyos kihívásokra. Ezekre ugyanis elsősorban a humán erőforrások fejlesztése, a helyi gazdaság megerősítése, a torz árviszonyok kiküszöbölése, a kutatás-fejlesztés és innováció kiemelt támogatása adhat megoldást. A kormány nem ismerte fel, hogy makrogazdasági modellváltás szükséges, amely nem az anyagi, természeti erőforrásokat mindinkább terhelő fogyasztás növekedésén alapszik, hanem a gazdaságot az említett erőforrásokra vonatkozó takarékoságon és az erőforrás-hatékonyságon alapuló szerkezetváltáson keresztül élénkíti.

A kormány a fejlesztéspolitikát nem igazította az ország ökológiai eltartó-képességéhez. Hiányoznak azok a konkrét intézkedések, amelyek révén a helyi erőforrásokon és adottságokon alapuló gazdaságfejlesztés válhat fő irányvá. Egyes esetekben előremutató módon próbálták átalakítani az uniós források felhasználását, azonban több jelentős pazarló cél támogatása megmaradt. A jelenlegi támogatások felhasználása és a következő ciklus tervezése késésben van.

Természetvédelem

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Általánosságban elmondható, hogy a 2010. évi kormányalakítás óta a természetvédelmi ágazat helyzete jelentősen romlott. A kormányzaton belüli reprezentáltsága és érdekérvényesítő képessége soha nem látott mélységekbe zuhant. Az intézményrendszer működését a finanszírozás jelentős csökkenése nehezíti, helyenként ellehetetleníti. Néhány előremutató eredmény mellett, mint például a nemzeti parki földterületek kismértékű vásárlása, a természetvédelem fejlődése megtorpant, sőt inkább

a visszaesés volt rá jellemző. A Vidékfejlesztési Minisztériumba történt beolvasztás után a fenti hátrányos hatások mellett joggal várta a közvélemény, hogy a természetvédelmi szempontok beépülnek a vidékfejlesztésbe, illetve a mezőgazdasági gyakorlatba. Ez azonban nem történt meg, sőt az ellenkezője zajlott. A befogadó agrártárca a kötelező létszámleépítéseket elsősorban a korábbi környezetvédelmi tárca munkatársainak rovására valósította meg.

Vízpolitika

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

A kormány a vizek jó ökológiai állapotának elérését célzó EU Víz Keretirányelvével kapcsolatos tervek végrehajtására nem biztosított megfelelő forrásokat és kapacitásokat, illetve némely területen a szabályozással is adós. Ahelyett, hogy a környezetvédelmi és árvízvédelmi szükségleteknek megfelelően emelték volna a vízügy létszámkeretét, a feladatokat szétosztották a minisztériumok között, és a hosszú távú szakmai szempontokat alárendelték a közmunkaprogram rövid távú érdekeinek.

Magyarország törekedett arra, hogy az EU elnökségi időszaka egyik fő témájává emelje a vizek védelmét, és a Duna Régió Stratégia kialakításakor alapvetően a környezeti érdekeket képviselte, de a tervekből következő feladatokat a kormányzat nem hajtja végre aktívan. A kormány felismerte a dunai hajózás fejlesztésének ökológiai kockázatait, és nem támogatja a kockázatos projektet.

Az árvizek elleni védekezési beavatkozások kellő alapossággal zajlottak. Bár a nagy költségek ismételten felhívták a figyelmet arra, hogy a vízgazdálkodási koncepció gyökeres átalakítására van szükség, ez nem történt meg. A vörösiszap-katasztrófa után a károk felszámolására alapos munkát végeztek, de a térségben továbbra is jelentősek a környezet-egészségügyi problémák, és elmaradtak azok az intézkedések, amelyek más térségekben működő veszélyes ipari létesítményekkel kapcsolatos hasonló katasztrófák megelőzését szolgálnák.

Éghajlatvédelem és energia

1 – nagyon gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Reményt keltő kezdés után a fejlesztési minisztériumba került klímapolitikai, megújuló energia-, energiahatékonysági ügyekre fordított kapacitások a két év alatt csökkentek, és nőtt a terület alárendeltsége. A kormányzat ahelyett, hogy a megújulók felé tekintene, elsősorban a veszélyes nukleáris és fosszilis energiatermelési módokat ösztönzi. Töretlenül továbbviszi a paksi atomerőmű üzemidő-hosszabbítását, és új atomerőműveket tervez a fukusimai atomkatasztrófa ellenére. Emellett bújtatottan támogatja a szénerőműveket. A kormány elfogadta a pozitív elemeket is tartalmazó megújuló energia cselekvési tervet, de a megvalósításban lemaradások vannak. Az előző, botrányos módon alkalmazott megújuló energia átvételi rendszert (KÁT) eltörölték, az új rendszer kialakítása azonban késlekedik, ami jelentősen hátráltatja a beruházásokat. Rendkívül kevés hazai forrás támogatja az energiahatékonyságot és a megújulókat, ugyanakkor kedvező lépés, hogy ezekre a célokra EU-forrásokat próbálnak átcsoportosítani.

Az új éghajlatvédelmi stratégia és a klímatorvény nem készült el, továbbá kérdéses a kibocsátás-kereskedelmi kvótaeladásokból esetleg befolyó milliárdok sorsa is. Magyarország nem támogatta,

hogy az unió vállalja az üvegház-gázkibocsátások 30 százalékos csökkentését az évtized végére annak ellenére, hogy ez már középtávon is gazdasági és társadalmi előnyökkel járna az ország számára.

Vidékfejlesztés, mezőgazdaság

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Az elmúlt két év legnagyobb eredménye a vidékfejlesztés területén az elfogadott Vidékstratégia, amely a rendelkezésre álló természeti erőforrásokból vezeti le a vidék számára kínálkozó lehetőségeket. A kormány megalakulása után pozitív folyamatok indultak el a területen, de ezek többsége megtorpant. A kormány elvben a családi gazdaságokat támogatja, de az állami földpályázatok elbírálása nem ezt az irányt támasztja alá. Tettek néhány lépést a külföldiek földvásárlása ellen, de az igazi megoldást kínáló új földtörvény elfogadása várat magára. A vidékfejlesztési uniós források felhasználásában nem történt paradigmaváltás, a kormányzat a mennyiségre összpontosít, nem arra, hogy vidékfejlesztési és környezeti szempontból a legjobb hatást éri el az alapok. Az ígéretek ellenére a kifizetések rendkívül nehézkesek, a más EU-s tagállamokhoz képest is indokolatlanul szigorú ellenőrzések ellehetetlenítik a gazdálkodókat. A génmódosítás elleni küzdelemben Magyarország továbbra is az egyik legprogresszívabb európai állam, az elvet alkotmányosan is rögzítette, de fennakadások vannak a fehérjeprogramban, kommunikációban és a génmegőrzés területén.

Hulladékügy

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Az elmúlt két évben – részben EU-szintű folyamat részeként, jelentős késéssel – gyökeresen átalakuló hulladékgazdálkodási rendszert csak a (több esetben közel két évtizede hiányzó) végrehajtási rendeletek ismeretében lehetne értékelni. A Nemzeti Megelőzési Program kidolgozása helyett az újrahasznosítással és a termékdíjjal foglalkozó intézményrendszer kialakítására koncentrált a tárca. Az állami szerepvállalás jelentősen növekedett az ágazatban.

Környezet és egészség

3 – közepes környezetpolitikai teljesítmény

Elfogadták a kisméretű szálló por csökkentését szolgáló programot, de gyakorlati előrelépés nem történt, bár az elsősorban közlekedési eredetű és káros egészségi hatásokkal járó települési levegőminőségi problémák miatt hatékony intézkedésekre lenne szükség. Jelentősen szigorították a dohányzásra vonatkozó szabályozást. A magasan képzett szakmai stáb elbocsátása miatt a levegőtisztaság-védelmi terület végzetesen meggyengült a környezetvédelmi tárcánál.

Hazánk részvételével az EU igen fontos szabályokat alkotott a káros vegyi anyagokkal szemben, de a végrehajtás akadozik. A növényvédelmi bizottságban a civilekkel fennálló együttműködés elégséges.

Részletes szakmapolitikai értékelés

Intézményrendszer

❶ – nagyon gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Környezetvédelmi intézményrendszer

- ⊖ A környezetvédelmi intézményrendszer jelentősen veszített működőképességéből. A környezetvédelmi tárcát feldarabolták, és legnagyobb részét „elnyelte” a vidékfejlesztés, a legjobb szakemberek jelentős részét elbocsátották.
- ⊖ 2011-12-ben a kormány 6700 főt bocsátott el a közigazgatásból. A leépítések gyakorlatilag megoldhatatlan feladat elé állították a népegészségügyi, építésfelügyeleti, fogyasztóvédelmi, növényvédelmi, környezet- és természetvédelmi, valamint egyéb állami szervezetet. Ez előre látható volt, hiszen az egyébként sem igazán erős szervek az elmúlt évtizedben már amúgy is komoly megszorításokat szenvedtek el (az ÁNTSZ-t például költségvetésében és létszámában is megfélezték).
- ⊖ Egy kormányhatározat előírja, hogy több tanácsadó testületet, köztük az Országos Környezetvédelmi Tanácsot törvényi szint helyett alacsonyabb jogszabályi szinten fognak szabályozni. Ezzel a kormánytanácsadó szervek működésének garanciái gyengülnek, csökkentve a testületek függetlenségét.

Környezetvédelem az új Alaptörvényben

- ⊖ Az Alaptörvény megerősíti a hazai környezetvédelem jogi alapját (az egészséges környezethez való jogot), beemeli a jövő nemzedékek iránti felelősséget és a természeti erőforrások védelmét, és érintetlenül hagyja a korábbi alkotmánybírói gyakorlat által kidolgozott elveket. Az Alaptörvény előremutató az emberi egészség védelme és annak a környezettel való kapcsolatára utaló rendelkezésekben is, kiterjeszti továbbá a fenntarthatóság és a jövő nemzedékek védelme szempontjait hazánk költségvetési gazdálkodására és külpolitikájára.
- ⊖ Az Alaptörvény és az országgyűlési biztosról szóló új szabályok értelmében a jövő nemzedékek országgyűlési biztosának nemzetközileg is elismert intézménye elvesztette önállóságát, és gyengült a szerepe. A hazai környezetvédelem egyik legfontosabb garanciális szereplője 2011-től már csak az általános ombudsman helyetteseként működik, szervezeti és szakmai önállósága, ezen keresztül hatékonysága sérül.
- ⊖ Az Alaptörvény szabályai alapján a lakosok és a civil szervezetek Alkotmánybírósághoz fordulási joga a korábbi szabályozáshoz képest jelentősen csorbult. Ez a környezetvédelmi jog fejlődése területén a hatékonyság csökkenéséhez vezet, különös figyelemmel arra, hogy a környezetvédelem alapelvi szintű szabályainak kialakítását a korábbi alkotmánybírói gyakorlat nagymértékben segítette.
- ⊖ Az eddigi Alkotmánnyal ellentétben az Alaptörvény nem biztosítja a társadalmi részvétel lehetőségét a döntések előkészítésében.

Társadalmi részvétel

- ⊖ A törvényjavaslatok jelentős részét egyéni képviselői indítványként adják be, így gyakran éjjel, egyik percről a másikra szabályozzák a jog és a gazdaság lényeges területeit. Így nem csak az erre hivatott parlamenti szakmai bizottságok vesztik el a hozzászólási lehetőséget, de az érintett társadalmi csoportok is.
- ⊖ Folytatódott az előző kormányok idején indult tendencia, amely egyes beruházások ösztönzését és gyorsítását a lakosság és a civil szervezetek részvételi jogainak és lehetőségeinek csorbításával kívánja elérni. Ennek szellemében módosították például 2012-ben a nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházások szabályait.
- ⊖ A kormány törvényt hozott a jogalkotásban való társadalmi részvételről, amely több előremutató elemet is tartalmaz. Azonban a tapasztalatok szerint a gyakorlatban a törvény rendelkezései hatására sem nőtt a civil szervezetek bevonása a kormányzati döntéshozatalba.
- ⊖ A civil szervezetek bevonása a kormányzati döntéshozatalba igen eltérő az egyes államtitkárságok szintjén. Némelyik nyitottabb a civil javaslatok meghallgatására, mások elzárkóznak az együttműködéstől. Egyre jellemzőbb, hogy a minisztériumok a saját maguk választotta civilekkel szeretnének együttműködni, és figyelmen kívül hagyják a környezetvédő civilek önszerveződő küldötti rendszerét.
- ⊖ A jogalkotásban való társadalmi részvétellel foglalkozó törvény létrehozta a stratégiai partnerség intézményét. Eddig csak a közigazgatási és Igazságügyi tárca kötött jelentősebb számban partnerségi megállapodásokat. A civil partnerek kiválasztásában láthatólag nem szakmai szempontok domináltak. Környezetvédő civil partnert nem választott ki az említett tárca.

Civil szervezetek

- ⊖ A vidékfejlesztési miniszter az elmúlt két évben nem keresett alkalmat arra, hogy a környezet- és természetvédő szervezetekkel személyesen találkozzon. A miniszternek gyakorlatilag nincs kapcsolata a zöld civilekkel. A tárca környezetügyi, illetve előző parlamenti államtitkára törekedett a civil szervezetekkel való rendszeres találkozásra. Sajnos ezek a találkozók idén január óta abba maradtak.
- ⊖ A civil területet felügyelő minisztérium a civil törvényben radikálisan újra akarta szabályozni a közhasznúság kérdését, és nem-szakmai, bürokratikus feltételekhez kötötte volna a közhasznúságot. A tárca széles körű civil tiltakozás hatására enyhítette végül a tervet.
- ⊖ A Nemzeti Civil Alap helyett létrehozott Nemzeti Együttműködési Alap pályázatokról döntő kollégiumaiban a kormány által kinevezett tagok kerületek többségbe. A környezetvédő civil szféra ügyeivel foglalkozó kollégium tagjai kinevezésekor sem a vidékfejlesztési, sem a közigazgatási tárca nem kérte ki az érintett terület civil szervezeteinek véleményét – szemben más alszektorokkal.
- ⊖ A Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács (a GSZT utódja) létrehozásakor a kormányzat nem biztosította, hogy – a kimondott elv ellenére – a környezetvédő civilek képviselője helyet kapjon a Tanácsban. A Tanácsot létrehozó törvény tervezetét egyeztetés nélkül terjesztették az Országgyűlés elé, és a parlamenti szakaszban sem fogadták be a civil javaslatokat.
- ⊖ Indokolatlanul és jelentősen nőtték a civil szervezetek adminisztrációs terhei (egyébként a vállalkozókéi is).

Média

- ⊖ Az új médiatörvény a média központi ellenőrzésének erősítésével, az informátorok kiadásának kötelezettségével a jellemzően a gazdasági, politikai érdekcsoportokkal konfrontálódó környezetvédelem lehetőségeit is szűkítette. Minden bizonnyal ez is jelentősen hozzájárult ahhoz, hogy csökkent a sajtóban (mindenekelőtt az elektronikus sajtóban) a környezetvédelemmel kapcsolatos megjelenések száma, és ennél is sokkal nagyobb mértékben az így elért személyek száma. Más szavakkal: elsősorban a legnagyobb nézettségű, illetve hallgatottságú televíziókban és rádiókban estek vissza ezek a megjelenések. A környezetvédő civil szervezetek hozzáférése a médiához jelentősen meglehetősen megnehezült, miközben a környezeti problémák nem csökkentek, és a lakosság környezettudatossága sem javult. Tehát objektív okok nem indokolják a megjelenések drasztikus csökkenését. A környezetszennyező tevékenységeket, fenntarthatatlan termelési és fogyasztási szokásokat, viselkedésmódokat propagáló műsorok, hírek azonban egyáltalán nem estek vissza. Az utóbbi időben az is előfordult, hogy az MTI egy környezetvédelem iránt elkötelezett és tisztességes politikusról szóló, minden alapot nélkülöző rágalmat tényként beállítva tett közzé.

Államháztartás

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Jogalkotás

- ⊖ Az államháztartást érintő változtatásokat az elmúlt két évben (a korábbi évekhez hasonlóan) nem előzte meg környezeti elemzés, és utólag sem készült felmérés a környezetre gyakorolt hatásokról, bár ezt a környezetvédelmi törvény is előírja.
- ⊖ Még nagyobb baj, hogy a társadalmi és gazdasági hatásokról sem hoznak nyilvánosságra ilyen elemzéseket (értesüléseinek szerint ilyeneket a kormány nem is készít), ami egyébként még inkább nehezíti a környezetvédelmi hatások meghatározását.
- ⊖ A költségvetési törvényjavaslatokban a korábbinál is kevesebb érdemi tájékoztatás található, és a szerkezeti változások is bonyolultabbá tették az éves költségvetések értékelését. (A 2012 szeptemberében az ÁSZ elé terjesztett költségvetési törvénytervezetből nemcsak a háttérszámítások, hanem egyéb fontos információk is hiányoztak. Az ÁSZ jelezte is az ezzel kapcsolatos súlyos kifogásait a jelentésében.)
- ⊖ A korábbinál is jóval kevesebb lehetőséget biztosítottak a társadalmi egyeztetésre, a szakmai észrevételek megtételére a jogalkotási folyamatban.
- ⊖ A Költségvetési Tanács apparátusának felszámolása még tovább rontott a helyzeten.
- ⊖ 2012 márciusában létrehozták a Nemzetgazdasági Tervezési Hivaltalt, amely részben pótolhat egyes megszüntetett, illetve meggyengített intézményeket. A hivatal tevékenységének eredményei azonban eddig még nem láthatók.
- ⊖ A kormány részéről semmiféle előrelépés nem történt a környezetileg káros támogatások kimutatása terén, annak ellenére, hogy a környezetvédő szervezetek mellett az Európai Unió intézményei és az OECD is sürgeti ezeknek a támogatásoknak a leépítését.
- ⊖ Viszonylag kedvező, hogy az államháztartási egyenleg javítását elsősorban a bevételek növelésével, és nem a kiadások csökkentésével igyekeztek elérni, ami kevésbé sújtotta a közszolgáltatásokat, mint ha ennek ellenkezője történt volna.

A munkabért terhelő adók, járulékok

- ⊖ Az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetése a rendelkezésre álló ismereteink szerint tovább rontott a környezet állapotán: az intézkedés az átlagnál egyébként is magasabb fogyasztású rétegek jövedelmét növelte (évente mintegy 400 milliárd forinttal), akik a többletjövedelmük jelentős részét importra, környezetszennyező tevékenységekre (például nagyobb autók vásárlása, több üzemanyag felhasználása), illetve devizahitel-törlesztésre (például a végtörlesztés keretében) fordították, részben külföldön költötték el. Az intézkedés eleve azokat segítette, akiknek volt munkahelyük, illetve akiknek a legkevésbé okozott gondot a munkába lépés, ezért az élők munkáinak alkalmazásán sem javított.
- ⊖ Az adójóváírás kivezetésével az alacsonyabb jövedelműek adóterhelése nőtt. A kb. 5 százalékos kötelező béremelés esetlegesen valósult meg a munkáltatók részéről a kormányzati szankciók hatására, ahogy a bonyolult 21 milliárd Ft keretű bérkompenzációs pályázat sem nyújt tényleges megoldást. Bár a nettó bércsökkenést a gyerekes családoknál tompíthatta a gyermekek után járó új adókedvezmény, összességében növekedtek az élők munkáinak terhei. A társadalombiztosítási

járlék növelése szintén az élők munkáját sújtotta, ráadásul leginkább az alacsony keresetűek vásárlóerejét csökkentette. Ezek az intézkedések összességükben az energia- és nyersanyag-fogyasztást, illetve az importot hozták kedvezőbb helyzetbe.

Energia

- ☺ Bevezették az energiacégek különadóját, ami környezeti szempontból támogatandó, bár valószínűleg hatásosabbak lettek volna egyéb intézkedések (az energiaadó kiterjesztése, a már 6 országban alkalmazott, és az Európai Bizottság által is támogatott évi 1,5 százalékos energiamegtakarítási kötelezettség bevezetése stb.).
- ☺ A háztartási gáz támogatása jelentősen csökkent, ami egyrészt előnyös, hiszen egy fosszilis, főleg importból származó energiahordozó takarékosabb felhasználására ösztönöz.
- ☹ Gázár-támogatás azonban továbbra is él a fogyasztói csoportok közötti keresztfinanszírozás formájában, ami fékezi a háztartások energiatakarékossági beruházásainak megtérülését.
- ☹ Ugyanakkor elmulasztottak intézkedéseket tenni annak érdekében, hogy a lakosság ne térjen át sokkal szennyezőbb fűtőanyagokra, vagy azt korszerű berendezésekkel tegye. Ennek következtében terjed a szilárd tüzelőanyagokkal történő fűtés, ami összességében sokkal nagyobb szennyezést okoz, mint a gázfűtés.
- ☹ Még súlyosabb probléma, hogy egyre többen égetnek műanyagot és egyéb hulladékot, ami rendkívül komoly egészségügyi kockázatokkal jár.
- ☺ A távfűtés áfáját 5 százalékosra csökkentették, ami abból a szempontból kedvező, hogy elősegíti ennek a viszonylag környezetkímélő fűtési módnak a fennmaradását.
- ☹ Nem történt érdemi változás az energiahatékonyság támogatása (így különösen az épület-felújítások támogatása) terén, maradt a korábbi kedvezőtlen helyzet.
- ☺ Megszüntették az egyes erőművi beruházásokat aránytalan mértékben támogató KÁT rendszert.
- ☹ Félbemaradt a KÁT eltörlésével megkezdett reform, mivel a kapcsolt áramtermelés helyett a hőtermelést kellene támogatni a beígért, de máig be nem vezetett METÁR rendszeren keresztül.
- ☺ 2030-ig szóló Távfűtési Cselekvési Terv készül, amely a korszerűsítést, a szélesebb körű elterjesztést, és ezek hatására a támogatások nélkül is versenyképes távfűtést tűzi ki célul.
- ☹ A megújuló energiák egyébként is gyenge támogatása terén inkább visszalépés történt, mint előrehaladás (ld. az Éghajlat és energia fejezetet!).
- ☹ Aggályos a kibocsátás-kereskedelem helyzete, illetve az abból várható források felhasználása (ld. az Éghajlat és energia fejezetet!).

Közlekedés

- ☹ Nem került sor érdemi intézkedésre a személygépkocsik vásárlásával és használatával kapcsolatos elszámolások során elkövetett visszasságok felszámolására, annak ellenére, hogy ez a jelenség évi 1000 milliárd forint nagyságú adócsalást, adóelkerülést eredményez, továbbá az Európai Bizottság megrendelésére készült tanulmány szerint a vizsgált 18 uniós ország közül e téren Magyarország a legrosszabbak közé tartozik.
- ☺ A cégautóadó kismértékben emelkedett, azonban még mindig jobban megéri cégesként üzemeltetni a valójában magánhasználatú gépkocsikat.
- ☹ A regisztrációs és a gépjárműadó is úgy alakították át, hogy a nagyobb fogyasztású, illetve luxus jellegű személygépkocsik vásárlása, illetve használata a korábbinál sokkal kifizetődőbbé

vált. Hatására megnőtt a nyolc évesnél idősebb használt gépkocsik importja, ami rontja a gépkocsiallomány környezeti mutatóit.

- ⊖ A regisztrációs adóból származó éves államháztartási bevétel mintegy 16 milliárd forinttal csökkent a korábbi évekhez képest.
- ☺ A gépjárműadót és a regisztrációs adót a korábbinál jobban differenciálták a jármű környezetvédelmi besorolása alapján.
- ☺ Bevezette a kormány a baleseti adót (a gépjárművek biztosítási adója), ami évente mintegy 30 milliárd forint államháztartási többletbevételt eredményez.
- ☺ Emelkedett a gépjármű-átírási illeték.
- ⊖ 2012. január 1-től a személygépkocsi bérleti díjának, nyíltvégű lízingdíjának áfája visszaigényelhető (állítólag az Európai Bizottság döntése alapján).
- ☺ Az üzemanyagok jövedéki adóját az infláció mértékét meghaladóan emelték.
- ☺ Bevezették a kereskedelmi gázolajat (a 7,5 tonna megengedett össztömegnél nagyobb teherautók esetén a gázolaj jövedéki adójának egy része visszaigényelhető).
- ☺ Megvonták az adókedvezményt az E85 agroüzemanyagtól.
- ☺ A korábbinál jóval kisebb összeget fordítottak gyorsforgalmú utak építésére.
- ⊖ A vasút, a helyközi és helyi tömegközlekedés állami támogatása csökkent.
- ☺ A tömegközlekedési viteldíjakat nem emelték, azaz reálértékben ezek csökkentek.
- ⊖ Napirendre tűzték a tömegközlekedési viteldíj-kedvezmények jelentős szűkítését.
- ⊖ 2011-ben az előző évihez képest mintegy 100 millió forinttal csökkentették, 2012-ben pedig teljesen megszüntették a RoLa (a kamionok vasúton történő szállítása) állami támogatását. Így végveszélybe került a RoLa, ami miatt kamionok további tízezrei áraszthatják el útjainkat.
- ⊖ A tehergépkocsik kilométer-arányos útdíja bevezetése érdekében két évig gyakorlatilag semmi nem történt.
- ☺ A Széll Kálmán Terv 2.0. nyilvánosságra hozatalával egyidejűleg megkezdték a komolyabb előkészületeket a tehergépkocsik útdíjának 2013-ban történő bevezetésére.
- ⊖ Takarékosagra hivatkozva több mint 400 vasúti járatot szüntettek meg annak ellenére, hogy szakértői vélemények szerint az intézkedés nemzetgazdasági kára nagyobb, mint a haszna.

Termékdíjak és környezetterhelési díjak

- ☺ A termékdíjakat jelentősen emelték. Ebből a forrásból 2012-ben mintegy 60 milliárd forint államháztartási bevétel származik, szemben a 2011. évi 21 milliárd forinttal.
- ☺ Jelentősen emelték a talajterhelési díjat, ami ösztönzi a csatornára rákötést, ahol az fizikailag lehetséges.
- ⊖ A talajterhelési díj emelésével egyidejűleg (szembe menve uniós előírásokkal) elmulasztották a természetközeli szennyvíztisztítás alkalmazását gátló előírások eltörlését, így ott is csatornákat építettek, ahol az sem gazdasági, sem környezetvédelmi szempontból nem indokolható.

Egyéb kereskedelmi vonatkozású adók

- ☺ Bevezették a kereskedelmi áruházláncok különadóját.
- ⊖ Ugyanakkor ezen ágazatnál továbbra is igen jelentős az adóelkerülés, a pénzek külföldre áramoltatása, aminek visszaszorítására nem történtek intézkedések.

- ☺ Bevezették a chipsadót, de messze nem annyi termékre, mint azt eredetileg tervezték és indokolt lett volna.
- ☺ Jelentősen emelték a szeszes italok és a dohánytermékek adóját (ez utóbbi részben még folyamatban van).

Mezőgazdaság

- ☺ Az elfogadott Nemzeti Vidékstratégia irányai jók, a megvalósítását célzó Darányi Ignác Tervben azonban nincs jelentős elmozdulás a kisbirtokok támogatása felé, mindössze az ezt célzó uniós vidékfejlesztési kifizetési jogcímekeket sorolja fel.
- ☺ A mezőgazdasági támogatások zöme továbbra is a birtokkoncentráció, az intenzifikáció irányába mutat.
- ☺ A vidékfejlesztést, környezet- és természetkímélő gazdálkodást célzó kifizetések egy része is a fő környezeti terhelést jelentő nagygazdaságokat szolgálja. A családi gazdaság méretű vállalkozásokat az ellenőrzések és a késleltetett kifizetések ellehetetlenítik.
- ☺ A helyi termékek – legkisebb ökológiai lábnyommal járó – helyben történő értékesítésére nincsenek kellő ösztönzők és jogszabályi környezet. Tettek néhány előremutató lépést e területen (például a falusi vendégasztal), de a folyamat megtorpant.

Államigazgatás

- ☺ Rendkívül súlyos veszteségek érték az államigazgatást. Az egyébként sem igazán erős népegészségügyi, építésfelügyeleti, fogyasztóvédelmi, növényvédelmi, környezet- és természetvédelmi, valamint egyéb állami szervek már amúgy is komoly megszorításokat szenvedtek el (az ÁNTSZ-t például költségvetésében és létszámában is megfélezték) 2002 és 2009 között, az elmúlt két évben pedig az elvonások következtében nagyrészt működésképtelenné váltak. Például csak 2012-ben (2011-hez képest, reálértéken) a Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőségek költségvetését 14 százalékkal, a Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóságokét 31 százalékkal, a Nemzeti Park Igazgatóságokét 17 százalékkal, az ÁNTSZ/Országos Tisztifőorvosi Hivatalét 32 százalékkal, az Élelmiszerbiztonsági Hivatalét 11 százalékkal, a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőségét pedig 71 százalékkal csökkentették. Az elvonások miatt a környezetvédelmi és vízügyi szervektől például 250, a népegészségügyért felelős intézményektől 329, a meteorológiai szolgálattól 70, a Központi Statisztikai Hivataltól (KSH) 70 embert bocsátottak el, a Nemzeti Közlekedési Hatóság létszámát 5 százalékkal csökkentették.

Oktatás, kultúra, egészségügy

- ☺ Ahhoz, hogy Magyarország sikerrel tudjon szembeszállni az előtte álló hatalmas kihívásokkal (nem utolsósorban a környezetvédelmi kihívásokkal), jól képzett, széles műveltséggel és magas munkakultúrával rendelkező, egészséges emberekre van szükség. E téren eddig is messze elmaradtunk a nyugat-európai országoktól, azonban az utóbbi két évben további súlyos csapások érték azokat a területeket, amelyek leginkább felelősek a humán erőforrások fejlesztéséért. Az oktatásügyre 2010-ben 1571 milliárd, 2011-ben 1551 milliárd forintot adott az állami költségvetés, 2012-re pedig mindössze 1499 milliárdot (ezek nominális értékek, tehát reálértéken az elvonás ennél jóval nagyobb). Egyebek mellett a felsőoktatásban bevezetett új képzési díj (burkolt tandíj) és a nem szakmai alapon jelentősen megváltoztatott (csökkentett) állami nappali szakos keretszámok hatására (jogász, közgazdász nappali ingyenes képzés

gyakorlatilag megszűnt a 2 fővárosi egyetemen kívül). Az intézkedés következtében 2012-ben előreláthatólag 20 százalékkal kevesebb elsőéves hallgató kerül be a felsőoktatásba.

Az egészségügyi ráfordítások ezekben az években: 1228 milliárd, 1221 milliárd, illetve 1178 milliárd forint, a kulturális tevékenységekre pedig 198 milliárd, 196 milliárd, illetve 169 milliárd forint jutott. A megszorítások nagy kárvallottja a környezeti oktatás-nevelés, a környezetkultúra és a környezet-egészségügy is.

Innováció

- ⊖ Tragikusnak nevezhetők az innovációt ért megszorítások. A kormányváltást követő két évben szinte minden állami támogatást megvontak az innovációtól, ami kutatások félbeszakításához, évek alatt komoly munkával létrehozott kutatócsoportok felbomlásához, számos magasan képzett szakember külföldre távozásához vezetett. Visszaestek a környezetvédelmet érintő kutatások is (így például az energiatékonyság és a megújuló energiák terén).

Civil szervezetek

- ⊖ Az elmúlt két évben látványosan romlottak a civil szervezetek működési feltételei. A Nemzeti Civil Alap (NCA) korábban évente közel 7 milliárd forint felett rendelkezett, amiből minden évben mintegy tízezer civil szervezet jutott támogatáshoz. Ezt csökkentette a kormány 2011-ben 2,8 milliárd forintra. A 2012. évi költségvetési törvényjavaslatban eredetileg mindössze 1,4 milliárd forint szerepelt az NCA utódjaként létrehozott Nemzeti Együttműködési Alap számára, amit a széles körű tiltakozások hatására 3,4 milliárdra emeltek. Drasztikusan csökkentették a civil szervezetek munkájának támogatására szolgáló minisztériumi forrásokat is. Mindezen okok miatt kezd ellehetetlenülni az uniós források elérése is, mert a civil szervezeteknek általában már nincs forrásuk sem az önrészre, sem a költségek megelőlegezésére, amire az utófinanszírozás miatt volna szükség. Ráadásul egyéb módon is megnehezítették a hozzájutást a hazai kezelésű uniós forrásokhoz.

Gazdaság- és fejlesztéspolitika

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

A gazdaságpolitika fő irányai

- ⊖ A magyar gazdaságpolitika több okból is súlyos helyzetben van. A nemzeti össztermék jelentős része kiáramlik az országból az adósságszolgálat és a külföldi tulajdonú vállalatok tőkekivonása miatt. A hazai vállalkozások tőkehiánytól szenvednek, mindenekelőtt az immateriális tőke hiányában, vagyis gyenge a humán erőforrásokkal való ellátottságuk. Ennek fő oka egyrészt a gyenge és egyre romló színvonalú oktatás, egészségügy, kultúra, kutatás-fejlesztés és innováció, másrészt (főleg az előbbieket követően) a jól képzett, vállalkozó szellemű munkaerő külföldre vándorlása (ez utóbbi az elmúlt időszakban különösen felgyorsult – nem kis részben a kormány intézkedései következtében, mint például a felsőoktatással kapcsolatos átalakítások). A foglalkoztatottság rendkívül alacsony. Nehezíti a helyzetet, és a jövedelmek kiáramlásához is jelentősen hozzájárul a gazdaság hatalmas importigényessége, ami ráadásul nagyrészt az energia és (nyers)anyagok behozatalában nyilvánul meg.
- ⊖ A kormányzat hozott néhány előremutató intézkedést a kiszolgáltatott helyzet javítására, azonban más intézkedéseivel semlegesítette azokat. Ez utóbbiak között alapvetően elhibázottnak tekintjük:
- az állami (köztük a környezeti) intézményrendszer leépítését,
 - a humán erőforrások fejlesztését végző ágazatoktól történő elvonásokat (oktatás, egészségügy, kultúra, tudomány),
 - az innováció támogatásának leállítását, a civil szervezetek pénzügyi és adminisztratív támogatásának drasztikus csökkentését,
 - a munkavállalói jogok gyengítését,
 - az egykulcsos adó bevezetését,
 - a külföldi tőke sokszor megkérdőjelezhető módon való (részben egyedi kormánydöntésekkel történő) bevonását, és nem utolsósorban
 - a nyílt és rejtett – súlyosan piactorzító – állami támogatások fenntartását.
- Ezek a módszerek éppen azoknak a céloknak az elérését hátráltatják, amelyeket a kormány fő gazdaságpolitikai célként tűzött ki: az eladósodottság csökkentését, a foglalkoztatottság növelését, a gazdasági fejlődést. Ugyanakkor tovább rontják a környezet állapotát.
- ⊖ A gazdaságpolitika továbbra is adós marad azzal, hogy fő irányai megfeleljenek a kitűzött céloknak. Ezeket ugyanis elsősorban a humán erőforrások fejlesztésével, a helyi gazdaság megerősítésével, a torz árviszonyok kiküszöbölésével, a kutatás-fejlesztés és innováció kiemelt támogatásával lehetne elérni. Mindezt pedig úgy kell megvalósítani, hogy a gazdaság működése a természet eltartó-képességének határain belül maradjon. A kormány nem ismeri fel, hogy szükséges egy makrogazdasági modellváltás, amely nem a fogyasztás növekedésén alapszik, hanem a gazdaságot a takarékoságon, a jelenlegi termelési szerkezetnek egy erőforrás-hatékonyra való lecserélésén keresztül élénkíti. Ez megfelelő feltételekkel egyszerre termelne kevesebb környezeti terhet, és elégítené ki az elszegényedett rétegek szükségleteit.

Környezetileg káros támogatások

- ⊖ Nem történt előrelépés a környezeti, illetve nemzetgazdasági szempontból káros állami támogatások kimutatása és tudatosítása terén annak ellenére, hogy ezek a támogatások egyes tanulmányok szerint évente több ezer milliárd forintot tesznek ki. Ezek egyrészt közvetlen állami támogatások, túlnyomó részük azonban közvetett (rejtett). Ez utóbbiak közé tartozik a szürke- és feketegazdaságban (illetve a hozzá kapcsolódó korrupció révén) létrejött jövedelem, valamint azok a környezeti és egészségi károk, amelyeket okozjuk nem fizet meg. A káros támogatások visszaszorítására a szakértők (köztük a civil szervezetek szakértői) számos javaslatot tettek, azonban ezeket a kormány általában nem vette figyelembe. Sőt – a Transparency International Magyarország megállapítása szerint is – az elmúlt két év kormányzati intézkedései összességében rontottak a korrupciós helyzeten.

A helyi gazdaság fejlesztése

- ⊖ A kormány által kidolgozott makrogazdasági tervek (Új Széchenyi Terv, Magyar Növekedési Terv, Vidékstratégia) célul tűzték ki a helyi gazdaság fejlesztését, mint egyik fejlesztéspolitikai prioritást, amely hozzájárulhat egy új, az önrendelkezésen, a helyi piacon alapuló gazdaságszerkezet kialakításához. Ez az irány azonban nem vált dominánssá sem a tervekben – a Vidékstratégia kivételével –, sem a kormányzati cselekvésben. A kormány több multinacionális autópári beruházást támogatott, amelyek nem járulnak hozzá a gazdaság diverzifikálásához, a fenntarthatósághoz, és a munkahely-teremtési képességük is jóval kisebb, mint amennyit kis- és középvállalkozások (kkv-k) tudtak volna létrehozni ugyanakkora összegből. A kormányzat a kkv-k fejlődésének lehetőségét döntően abban látja, hogy a multinacionális mamutcégek beszállítóivá legyenek, de ez még sérülékenyebbé teszi a gazdaságot.
- ⊖ Hiányoznak azok a konkrét intézkedések, amelyek révén az elkövetkező években a fejlesztéspolitika a hazai, illetve helyi erőforrásokon, környezeti és kulturális adottságokon alapuló gazdaságfejlesztést tehetné meg fő irányává, amit mindenképp kívánatosnak tartanánk.

A környezeti eltartóképesség figyelembevétele a gazdaságfejlesztésben

- ⊖ A kormány a fejlesztéspolitikát nem igazította ahhoz a tényhez, hogy a társadalmi-gazdasági aktivitás már meghaladta Magyarország ökológiai eltartóképességét. Bár például az Új Széchenyi Terv kísérletet tesz a környezeti szempontok figyelembevételére, és bizonyos helyeken öröndetesen hívja fel a figyelmet az egyes fejlesztési témák fenntarthatósági korlátaira, a részletesebb kifejtésnél gyengén érvényesülnek a környezeti szempontok. Fenntarthatósági problémákat vet fel többek között a tranzithelyzet megerősítésére törekvés, különös tekintettel a gyorsforgalmi utak és a hajózás fejlesztésére; a geotermikus energia korlátok nélküli felhasználása; az adminisztratív terhek csökkentése, ha az a szükséges ellenőrzések gyengülésével, a részvételi elvnek és a környezeti engedélyezés tartamosságának a sérülésével jár; a zöld gazdaság témakörében a biomassza felhasználásának előnyben részesítése; az autógyártás támogatása.

A pénzügyi rendszer alapvető problémái

- ⊖ A kormányzat megadóztatta ugyan az európai szinten kiemelkedően nyereséges magyar bankrendszert, de nem tett megfelelő lépéseket a pénzügyi rendszer alapvető problémáinak megszüntetésére. A jelenlegi kamatmechanizmusok folyamatosan pumpálják át a jövedelmet

periféria országokból a centrumnak, az országokon belül pedig a munkából élőkől a pénztulajdonosoknak. A kormányzat szimpátiával figyelte a mechanizmusok megtörésére alakuló alternatív helyipénz-kezdeményezéseket, de nem alakított ki olyan átfogó elektronikus rendszert, amely háttértámogatást és keretet biztosíthatna számukra. Nem vizsgálta meg a pénzhelyettesítőkből, közösségi pénzekben rejlő makrogazdasági lehetőségeket.

- ☺ Üdvözlendő a cafetéria rendszer átalakítása a pénzhelyettesítők forgalmából származó nyereség itthon tartása szempontjából.

Az uniós források felhasználása

- ☹ A kormány hivatalba lépésekor nagy ambíciókkal fogott hozzá az EU-támogatások cél- és intézményrendszerének átalakításához, de végül nem történtek jelentős változások. A támogatások nagy része helyesen szolgálta a társadalmi célokat, egy része viszont – álláspontunk szerint – azzal ellentétes volt. Egyes esetekben előremutató módon próbálta átalakítani a támogatási célokat, ilyen például az agroüzemanyag-beruházások támogatásának megszüntetése; a közlekedési nagy projektek (például a dunai hajózhatóság) forrásainak átcsoportosítása energiahatékonysági és megújuló energia beruházások támogatására. Azonban több jelentős, pazarló cél támogatása megmaradt. Ilyenek a környezeti szempontból káros tevékenységek, illetve azok, amelyeket nem közpénzből kellene finanszírozni (például a közútfejlesztések, a túlzott méretű csatornahálózatok és szennyvíztisztítók, hulladéklerakók). Időről időre felröppennek meggyőzően nem cáfolt hírek, hogy a következő tervezési ciklusra a kormányzat olyan környezetileg káros beruházásokat tervez, mint a Duna–Tisza csatorna vagy a csongrádi vízlépcső. A vállalkozások támogatásában sem feltétel a fenntarthatósági szempontok érvényesülése. A vállalkozásoknak nyújtott egyedi (akár pályázatok révén nyújtott) támogatások egyébként is súlyosan torzítják a piacot, zavart okoznak a gazdaságban. Az innováció támogatásának leállítását mérhetetlen károkat okozott a gazdaságnak és a környezetnek.
- ☹ A lebonyolítás intézményrendszerét nem sikerült kellően átalakítani, komoly kérdésben van a pénzfelhasználás, így felmerül a jelentős forrásvesztés veszélye. Ezért nagyrészt az előző kormányzat hibás döntései okolhatók ugyan, de a jelenlegi kormányzat sem bizonyult hatékonynak ezen a területen. A pályázati döntési rendszer átalakításakor a civil szervezetek kimaradtak a bíráló bizottságokból, ezáltal csökkent az átláthatóság, és növekedett a korrupciós veszély.
- ☹ A kormányzat késlekedik, hogy kialakítsa a 2014–2020 közötti támogatások tervezésének intézményrendszerét. Félő, hogy a tervezés megkezdésének elhúzódása miatt nem lesz lehetőség a társadalmi partnerek érdemi részvételére.

Természetvédelem

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Természetvédelmi intézmények, kapacitás

- ⊖ Az elmúlt két év során a természetvédelem intézményei jelentősen meggyengültek. A Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium indokolatlan beolvasztásával a Vidékfejlesztési Minisztériumba a természetvédelem képviselője főosztályvezetői szintre süllyedt, és érdekérvényesítő képessége elenyészővé vált. Eközben a nemzeti parki igazgatóságok és felügyelőségek személyi állománya és finanszírozása jelentősen csökkent. A nagy számban elbocsátott elkötelezett és tapasztalt munkatársak és vezetők hiánya ellehetetleníti a működést.

Finanszírozás

- ⊖ A természetvédelmi intézmények alapműködésének állami támogatása példátlan mértékben csökkent. Miközben a kormány 10 százalékos költségvetési elvonást hajtott végre, a nemzeti park igazgatóságok költségvetési támogatása több mint 40 százalékkal csökkent. Így a Nemzeti Természetvédelmi Alaptervben (NTA) megcélzott 15 százalékos növekedéshez képest ez a csökkenés felére apasztotta a kezdeti támogatási értékeket. Az alapműködés normatív támogatása helyett a vállalalkozási bevételek elvárása kezelési tervek, illetve megfelelő tulajdoni és infrastruktúra-háttér hiányában kontra produktív.
- ⊖ A természetvédelem állami intézményei jelentős számú természetvédelmi projektet futtatnak pályázati forrásokból. A pályázati források igénybevétele a finanszírozhatósághoz és a talpon maradáshoz szükséges, ami a pénzügyi gondokat nem oldja meg, sőt kiszolgáltatottá teszi az intézményeket. A projektalapú működés az állami természetvédelmi feladatok háttérbe szorulását eredményezi.
- ⊖ A természetvédelmi projektek finanszírozása kisebb-nagyobb megingásokkal, de tovább folytatódott. A pályázati rendszerek üteme azonban a tervezetthez képest igencsak lelassult. A civil természetvédelmi szervezetek projektjeinek végrehajtása és hazai támogatása sokszor megnehezült vagy megszűnt. EU-s források becsatornázását gátolja, hogy a szükséges önrészt a szervezetek nem tudják biztosítani, ezért biztosítani kell a nyertes pályázatok önrészét. Így töredékforrásból valósulhat meg társadalmi szempontból is értékes természetvédelmi projekt.

Natura2000

- ⊖ A Natura 2000 hálózat 2005. évi kijelölése után az EU által igényelt kiegészítések többsége 2010-ig megvalósult, és ennek figyelembevételével 2011 őszén a hálózat kialakítása lezárultnak tekinthető. A hálózat kijelölését azonban kormányzati oldalról rendszeresen támadták, és a felülvizsgálatot szorgalmazták.
- ⊖ A hálózatból rögtön több területtel kapcsolatban jelentős problémák léptek fel és ezek megoldásához az EU közbeavatkozására volt szükség. Kiemelten kell említeni az Audi gyár bővítésének ügyét, ahol a magyar állam egy teljes Natura 2000 terület megsemmisítését kezdeményezte.

- ⊖ A Natura 2000 fenntartási tervekkel kapcsolatban csak annyiban történt előrelépés, hogy 2012 májusában megjelent a felhívás, amely szerint az ÚMVP forrásaiból pályázni lehet tervek készítésére.
- ⊖ Az EU-irányelveknek megfelelő monitorozó rendszer működtetése a források szinte teljes hiánya miatt több mint problémás. Ennek megfelelően az adatszolgáltatási kötelezettségek is nehezen teljesíthetők.
- ⊖ A Natura 2000 támogatási rendszerek részben elindultak, de monitorozásuk és pontosításuk elmaradt. A Natura 2000 erdőtámogatási rendszer 2012-ben az erdők természetességének figyelembevételével megkezdődik, bár természetvédelmi szempontból kevésbé hatékony szempontrendszerrel, ám így is valamelyest növeli a Natura 2000 hálózat társadalmi elfogadottságát.

Védett természeti területek állapotának megőrzése, javítása, bemutatása

- ⊖ A nemzeti parkok zónarendszerének kialakítása továbbra sem történt meg. Így nem jelöltek ki gazdálkodásból kivont, ún. természeti zónákat sem.
- ⊖ A Zempléni Nemzeti Park létrehozásának ügyében nem történt előrelépés.
- ⊕ A nemzeti parki területek vagyonkezelési helyzetének rendezése érdekében egyes területeken előrelépések történtek újabb földvásárlásokkal.
- ⊖ Minisztériumi utasításra egyes nemzeti parki igazgatóságok felbontottak haszonbérleti szerződéseket jelentős állatállománnyal rendelkező gazdálkodókkal, akik sorra nyerik meg a sérelmeik miatt benyújtott pereket. Ennek ellenére a sajtó újabb és újabb felülvizsgálatokról tájékoztat, olyan szövegekörnyezetben, mintha a nemzeti parki haszonbérletnek csak egyetlen szempontja lenne a bevétel, és szó sem esik a természeti értékek megőrzéséről.
- ⊖ Az állami tulajdonú erdőterületeket illetően az új erdőtörvény szabályozási oldalról jelentősen javult, a nemzeti parkok területén azonban nem tapasztalható jelentős változás a védett erdők kezelésében. Ezen a téren is az övezeti besorolás (zónarendszer) kialakítása hiányzik.
- ⊖ 5000 hektáros vadászterület kijelölésére került sor a Hortobágyi Nemzeti Park területén, ott ahol évtizedek óta nem folyt sportcélú vadászat.

Fajok védelme

- ⊖ A fajvédelmi tervek megvalósítására csak EU-s és más nemzetközi pályázatokból származó források megszerzésével kerülhetett sor. A folyamatban lévő pályázatok lezárultával a tovább folytatandó feladatokra nem jut forrás.
- ⊖ A fajvédelmet is megalapozó monitorozási és kutatási feladatokra nem jut állami forrás.

Természetvédelmi tervek kidolgozása, illetve természetvédelmi szempontrendszer érvényesítése az ágazati szabályozásokon keresztül

- ⊖ A Vidékfejlesztési Minisztériumba integrált természetvédelmi ágazat lehetővé tenné az NTA-ban megfogalmazott integrációs célt, ennek jelei azonban nem mutatkoznak csak címszavak szintjén. Inkább jellemző, hogy a természetvédelmi szempontrendszer elvész a nagy integrált struktúrában.

Természetvédelmi Információs Rendszer (TIR) működésének teljes körűvé tétele

- ⊖ A TIR fejlesztésének forrásai kifogytak, a folytatás szándéka sem látszik.

Természetvédelmi Őrszolgálat

- ⊖ Az őrszolgálat körüli bizonytalanságok, az átszervezés kérdésnek lebegtetése, a szolgálat körüli negatív hangulatkeltés miatt gyengült a terepi jelenlét és az hatósági fellépés eredményessége.

Vízpolitika

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv kihirdetése és végrehajtása

- ⊖ A Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervet (VGT) miniszteri rendeletben nem hirdették ki, azzal az indokkal, hogy „normaként nem értékelhető szövegrészeket tartalmaz, így jogszabályként” nem alkalmazható. Az elfogadásról szóló kormányhatározat [1042/2012. (II. 23.) Korm. határozat] egyetlen felelős szervnek vagy intézménynek sem ad objektív kötelezettséget a VGT végrehajtásához szükséges feladatok ellátására. A határidővel rendelkező feladatok ellátása nem történt meg, és az erre szükségessé kapacitás nem biztosított.
- ⊖ Az egyre magasabbra értékelt édesvízkészletek, az árvízi veszélyeztetettség, a térségi szinten egyre fokozódó vízhiány, a vizes élőhelyek gyorsuló eltűnése mellett felelőtlenség, hogy a 2011-es költségvetésben mindössze 100 millió Ft-ot terveztek a Víz Keretirányelv végrehajtásához kapcsolódó feladatokra, a 2012-es költségvetésben pedig ez az összeg tovább csökkent, miközben az elvégzendő munkák költségigénye már 2011-ben megközelítette a 4 milliárd Ft-ot. 2011-ben még a VKI végrehajtására a KEOP vonatkozó konstrukcióiban rendelkezésre álló forrásokat is csökkentették. A költségvetési fedezet teljes hiánya és az intézményi háttér átszervezése kétségeket ébreszt afelől, hogy az új kormányhatározat végre való kormányzati szándékot jelent-e a VGT végrehajtására, Magyarország vizeinek felelős kezelésére.
- ⊖ Nem látjuk biztosítottak, hogy azok az átfogó szabályozási és tervezési jellegű intézkedések (pl. a VGT előírásainak beépítése a környezeti hatásvizsgálati, a vízjogi és más engedélyezési eljárásokba, vagy a vízvédelmi zónák kijelölését és a vízviisszatartást lehetővé tevő területi tervezés), amelyek nélkül a VGT intézkedési programjának többi eleme sem hajtható végre, a 2012. decemberi határidőre megvalósulnak. A határidő elmulasztása esetén az EU eljárást indíthat Magyarországgal szemben.
- ⊖ Nem történt meg a VKI szemléletű szakemberképzés és -kiválasztás a vízügyi szakma felső és középső szintjén.

Vízügyi intézményrendszer

- ⊖ A hazai jogszabályok és az EU-irányelvek végrehajtásához a vízügyi szakmai szervezet létszámának növelésére lenne szükség, nem pedig az ágazat szétválasztására, ami a szükséges létszám csökkenéséhez vezethet. A vízügyi ágazat szétválasztásával és azzal, hogy egy része átkerült a Belügyminisztérium irányítása alá, a kormány azt kockáztatja, hogy a szakmai feladatok elvégzésére, a társintézményekkel (természetvédelmi szervek, környezetvédelmi hatóságok) való együttműködésre, valamint a határon átnyúló és a nemzetközi feladatok ellátására nem marad elegendő szakember a Vidékfejlesztési Minisztérium állományában. A folyamat a finanszírozás folyamatos csökkenésével együtt a hatósági jogalkalmazás további gyengüléséhez vezet, pedig a hatósági apparátus már jelenleg sem rendelkezik elegendő kapacitással a megalapozott engedélyezési eljárások és a felelős ellenőrzések lefolytatásához.
- ⊖ A Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv elkészítése és kihirdetése korábban a vízügyért felelős miniszter feladata volt, a módosított jogszabály értelmében ez a kormány hatáskörébe került. Ez elvileg hozhat olyan eredményt, hogy a többi minisztérium számára is feladatként jelenik meg a

vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés és végrehajtás. A kedvező hatás csak akkor valósulhat meg, ha a tárcaközi egyeztetések és szakigazgatási intézmények együttműködése aktívabb lesz, mint korábban.

EU-elnökség

- ☹ Előnyös, hogy az EU-elnökség kiemelt témája a víz témaköre volt. Szakmai konferenciák és az informális környezetvédelmi tanács ülése adott lehetőséget arra, hogy Magyarország a vízgazdálkodás témáját fókuszba helyezze. A szakmai következtetések és az elfogadott tanácsi állásfoglalások ugyanakkor nem hangsúlyozták kellő mértékben a vízgazdálkodással, vizeink védelmével foglalkozó alapvető feladatokat, és nem határozták meg azokat a pontokat (a Víz Keretirányelv és a Közös Agrárpolitika összehangolása, hatékonyabb együttműködés a vízgazdálkodásban a határon átnyúló vízgyűjtőkön, hatásgyakorlás a folyóvizeket érintő infrastruktúra-beruházásokra, ambiciózus célok a vízhasználat csökkentésére stb.), amelyekben EU-szintű átalakítások is elősegítenék a hatékonyabb vízgazdálkodást.
- ☹ A hazai elnökségi periódus után az európai vízgazdálkodás kérdéseit elemző munkának Magyarország nem volt aktív résztvevője, de 2012-ben még lehetőség nyílik arra, az Európai Vizek Megóvási Terve (Blueprint to Safeguard Europe's Waters) című dokumentum összeállításába hazánk is bekapcsolódjon.

Árvízvédelem

- ☹ Az észak-magyarországi vízfolyásokon 2010-ben tapasztalt árvizek elleni védekezési beavatkozások kellő alapossággal zajlottak. A sürgős és nagy költségigényű védekezési munkálatok ismételten felhívták a figyelmet arra, hogy a jelenlegi vízgazdálkodási koncepció gyökeres átalakítására van szükség. Eddig egyetlen kormány sem tette meg ezeket az átalakításokat, pedig minden elvesztett idő növeli a következmények súlyosságát és a vezetők felelősségét.
- ☹ Az árvizek ellen indult védekezési hullám nem várt hatása, hogy elsősorban dombvidéki területek kisvízfolyásain jelentős méretű és csak az árvizek elleni védelmet szolgáló, sürgős beavatkozások kezdődtek. Ezek sok esetben nem vették figyelembe az alapvető ökológiai és természetvédelmi szempontokat. A hátrányos hatások elkerüléséhez vízgyűjtő-szemléletű, a határokon átnyúló együttműködéssel megvalósuló, az ökológiai szempontokat is kiemelten kezelő árvízvédelemre van szükség. Az árvízvédelemnek és vízgazdálkodásnak az éghajlatváltozás hatásai miatt is sürgető új alapokra helyezése – a gyors vízlevezetés helyett a vízvisszatartás és -hasznosítás felé történő elmozdulás – csak a különböző szektorok közti összehangolt területi tervezéssel valósítható meg.
- ☹ Az árvízi biztonságot szolgáló Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése programhoz kapcsolódóan KEOP forrásokat nyitottak meg a létező és épülő tározókban a tájgazdálkodást szolgáló vízkormányzási művek megtervezésére és megépítésére. Az azonban a gazdálkodóktól a valóságban nem várható el, hogy az ezt kellő mértékben ösztönző agrártámogatási rendszer kidolgozása és mielőbbi életbe léptetése nélkül áttérjenek a tájgazdálkodásra. Fontos feladat továbbá a víz- és tájgazdálkodási rendszer átalakítása a VTT tározókon kívüli területeken is.

Duna Régió Stratégia

- ☺ Magyarország javaslatai bekerültek a Duna Régió Stratégia akciótervébe, és többségük megfelel a zöld civil mozgalom elvárásainak. Úgy látjuk, hogy a vitás kérdésekben Magyarország egyértelműen az ökológiai és természetvédelmi szempontokat tartja szem előtt.
- ☺ A környezeti kockázatok kezelése és a vízminőség-védelem prioritásterületeinek Magyarország a koordinátora.
- ☺ Az elmúlt két évtized szélsőségesen száraz, illetve vízbő periódusai rávilágítottak arra, hogy a vízgazdálkodásban és a környezeti kockázatok kezelésében az eddigi gyakorlat és kezelési koncepció teljes újragondolására van szükség. A Duna Régió Stratégia kapcsolódó prioritásterületeinek koordinációja lehetőséget nyújt a feladatok vízgyűjtő szintű kezelésére, de ehhez a célok és feladatok pontos meghatározása és a pénzügyi források biztosítása egyelőre hiányzik.
- ☺ A prioritásterületek hatékonyabb koordinációjához és az érdekérvényesítéshez nagyobb kezdeményezőkézségre van szükség, több olyan alkalmat kell teremteni, ahol javaslataikat az érdekcsoportok meg tudják vitatni. A két prioritásterület koordinálása lehetővé teszi, hogy hazánk a vízgazdálkodás átalakítását a teljes Duna-vízgyűjtőn kezdeményezze. Az aktívabb koordináció azért is szükséges, hogy a más érdekeket szem előtt tartó prioritásterületek vezetőivel idejében el lehessen kezdeni a szakmai vitát.

Duna hajózhatóságának fejlesztése

- ☺ A kormány még idejében felismerte a dunai hajózás fejlesztésének ökológiai kockázatait, s miniszterelnöki és környezetügyi államtitkári szinten több alkalommal egyértelműen kiállt amellett, hogy nem támogatja a Duna hajózhatóságának fejlesztése érdekében tervezett műszaki beavatkozásokat. Az eddigi tervezési munkálatok során a folyamszabályozási beavatkozások (medermélyítés, vízszintszabályozó műtárgyak építése, átalakítása) várható ökológiai hatásait nem vizsgálták a kellő részletességgel. Ezek bizonytalan tényezőkként jelentek meg a tervdokumentációkban, s hatásaik valószínűsíthetően hátrányosan befolyásolják a Natura 2000 hálózathoz tartozó, európai szinten is ritka élőhelyek, fajok állapotát, fennmaradását. A hajózhatóság fejlesztésének ökológiai kockázatait legjobban az csökkenti, ha a műszaki beavatkozások helyett a vizek és élőhelyek állapotát nem veszélyeztető módon történik meg a hajózási szektor fejlesztése.

A vörösiszap-katasztrófa vízügyi összefüggései

- ☺ A kolontári vörösiszap-katasztrófa után a kormányzat alapos munkát végzett a károk felszámolására és az utóhatások kezelésére. A vízügyi helyreállítási munkálatok megfelelő ütemben zajlottak. A beavatkozások szolgálták és segítették az élővilág helyreállítását az érintett folyó- és patakpartokon.
- ☺ Sajnos egyes területeken túlzott volt a kármentesítés, és így feleslegesen sérült az élővilág. A kiszáradt tározó pormentesítése mind ez ideig nem történt meg, még csak a porzó felület nedvesítését sem biztosították, így a környéket folyamatosan ellepi a maró, egészségkárosító vörösiszappor.
- ☺ Elmaradtak azok az intézkedések, amelyek a hasonló katasztrófák megelőzését szolgálnák. Nem történtek szigorítások a környezetvédelmi engedélyeztetés folyamatában, és a hatósági apparátus gyengülése további kockázatot jelent. A csökkenő kapacitás és a romló feltételek mellett nem lehetséges az alapos vizsgálatokat igénylő engedélyeztetés.

- ⊖ Az almásfűzitői vörösiszap-tározók környékén a talajvíz vörös iszap eredetű szennyezettsége a határértékek többszázszorosa. Az MTA FKI megállapította: „**A megfelelő műszaki védelem nélkül épült lerakókból a szennyezett vizek komolyabb akadály nélkül keverednek a talajvízzel és jutnak a Dunába.**” A cég ennek ellenére évi 412 ezer tonna hulladékból – amelyből 132 ezer tonna, toxikus fémeket tartalmazó veszélyes hulladék – készülő „komposzt” lerakására kapott engedélyt. A zöldek figyelemfelhívása ellenére a környezetvédelmi és vízügyi hatóságok nem léptek fel a kockázatos tevékenység ellen.
- ⊖ Az élővizek megóvásának szándékára utalna, ha a kormányzat sürgetné a vízfolyások közvetlen közelében lévő kockázatos ipari tevékenységek felülvizsgálatát. A vízszennyezések, a mérgező anyagok élővizekbe jutásának megakadályozása nemcsak az élővilág, de az ivóvízkészletek megóvása szempontjából is kiemelten fontos. Ennek ügye a vörösiszap-katasztrófa utáni időszakban láthatóan háttérbe szorul. Magyarország az EU-elnökség időszakát nem használta fel arra, hogy a Közép- és Kelet-Európában eddig nem kellő szigorral kezelt kérdést reflektorfénybe állítsa. Ez a Duna érintett és a Tisza teljes vízgyűjtőjére vonatkozó kezelési javaslatok elindítását hozhatta volna.

Éghajlatvédelem és energia

❶ – nagyon gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Az intézményrendszer átalakítása

- ⊖ A klíma-energia területért a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumban kis kapacitású és alárendelt szerepű államtitkárság felel. Az általa vitt korábbi stratégiák, ügyek tervezésének és végrehajtásának hanyatlása látható az utóbbi időben. A kormányváltáskor, illetve az elmúlt félévben – miután a területért felelős, fenntarthatósági ügyekre nyitott államtitkár távozott – számos szakembert bocsátottak el a területről.
- ⊖ A klímátörvény ügyét a korábbi ígérek ellenére nem tűzték naprendre. Számos uniós klíma-energia folyamatban, például az EU energiahatékonysági irányelvének vitájában Magyarország a minimalista álláspontot képviseli.

A megújuló energiák visszaszorítása

- ⊖ A kormány elfogadta a megújuló energiákról szóló nemzeti cselekvési tervet (NCST), amely 14,65 százalékos vállalásával túlmutat az EU által előírt célkitűzésen. Öröndetes, hogy az NCST megújulós összetételét tekintve sokkal jobb, mint a jelenlegi arány, amelynek 80 százalékát a biomassza teszi ki.
- ⊖ Az NCST megvalósításában azonban messze el vagyunk maradva, erősen kérdéses a 2020-ra kitűzött célok elérése.
- ⊖ A kormány eltörölte a kötelező átvételi rendszert (KÁT), és késlekedik a megújuló és alternatív energiaforrásokból előállított hő- és villamosenergia-átvételi támogatási rendszer (METÁR) elfogadásával, ezért az ipari méretű megújuló termelésnek lassan egy éve nincs támogatása Magyarországon. Jelen állás szerint 2013 közepéig nem lesz METÁR. Ennek következménye, hogy 2015 előtt nem várhatók megújulós beruházások az országban.
- ⊖ Bár a KÁT-rendszernek botrányos hibája volt, hogy a megújulós támogatásokat a régi, alapvetően fosszilizseket hasznosító kapcsolt erőművek föltették le a szél, nap és földhő elől, valamennyi pénz legalább az említett megújulóknak is kiszámíthatóan jutott. Az eddigi és a mostanában tervezett megújulós nagyberuházások teljes ellehetlenítésével fennáll annak a veszélye, hogy a kormány a KÁT utódját nem megújuló-támogatási, hanem alacsony széndioxid-kibocsátású technológiák támogatási rendszerévé akarja alakítani, s ezzel a széndioxid-megkötés és -tárolás (CCS) révén kiszolgálja a fosszilizseenergia-ipart.
- ⊖ A kormány egyik első intézkedésével, 2010 nyarán visszavonta a széltendert, amelyet azóta sem írtak ki újra. Ezzel gátolja a szélenergia térnyerését annak ellenére, hogy az NCST 2020-ra 740MW szélerőművi kapacitás létesítését irányozza elő.
- ⊖ Nem készült el a megújuló energia törvény, a bürokratikus akadályok továbbra is fennállnak a megújuló beruházások létesítésére, a hálózati csatlakozás problémáit nem rendezték, és továbbra sem kapnak hálózati prioritást ezek a valóban tiszta és energiatfüggetlenséget hozó energiaforrások.
- ⊖ A 2011 őszen elfogadott Nemzeti Energiastratégia igen ellentmondásos dokumentum. 2030-ig minden energiaforrást kihasználna, pedig a centrális nagy alaperőművi nukleáris és a szénalapú energiatermelés nem fér jól meg az energiarendszerben a megújulókkal. A stratégia ráadásul 2020 után minimális megújuló növekményt irányoz elő, ami teljességgel ellentmond a világban

zajló folyamatoknak, s tulajdonképpen a hazai megújuló ipar szándékos visszafogását jelentené.

- ⊖ Örvedetes, hogy a kormány törölte az agroüzemanyag-beruházásokat támogató KEOP pályázati kiírásokat, és növelte ezen üzemanyagok jövedéki adóját. Sajnálatos azonban, hogy az Energiastratégia 2030-ra 17 százalékos agroüzemanyag-felhasználást tervez, amely szemben áll a vidékstratégiában is szereplő fenntartható földhasználati elvekkel.
- ⊖ A Prédikálószerkekre egykor tervezett szivattyús energiatározós erőmű (SZET) projektről napjainkban újra egyre többet hallani, ami környezeti és energetikai szempontból igen kérdéses beruházás lenne.
- ⊖ A természetvédelmi szempontok érvényesülése a kevés megújuló beruházás kapcsán sem biztosított. Nincs stratégiai megközelítés a szélerőművek, biomassza stb. területhasználati vonatkozásaival kapcsolatban.

Piszkos energiák erőltetése

- ⊖ Ahelyett, hogy a megújulókat szorgalmazná, a kormány a veszélyes nukleáris és fosszilis energiatermelési módokat ösztönzi.
- ⊖ Ismét napirendre került a szénbányászat, illetve a mecseki uránbánya kérdésköre.
- ⊖ A bányatörvény módosításával lehetővé válik Magyarországon a széndioxid-megkötés és -tárolás (CCS) technológiájának alkalmazása. A CCS-sel az ország a lignitforrásait kívánják kiaknázni annak ellenére, hogy a lignit a 19. század erőforrása volt, és hogy a CCS technológia ipari méretekben még minimum 10-20 évig nem lesz elérhető.
- ⊖ Az atomtörvényt a kormány több ponton is módosította, hogy az új ötös és hatos paksi blokkok útját egyengesse. A törvény többek között lehetővé teszi, hogy az engedélyeztetési és építési periódusok akár párhuzamosan fussanak, lecsökkentette a védőövezet méretét, és megteremtette a lehetőséget egy „saját” nukleáris üzemanyaggyár létesítésére.
- ⊖ A kormány töretlenül továbbvitte a paksi atomerőmű üzemidő-hosszabbítását a fukusimai atomkatasztrófa ellenére is. A felelős NFM miniszter többször propagandabeszédet is mondott a stressz tesztek első fázisaiban, előre kihirdetve Paks „biztonságosságát”. A biztonsági és társadalmi kérdéseket fokozottan háttérbe szorították a paksi érdekek érvényesítése érdekében. Már a Paks jövőjét tervező dokumentumok is értékes milliárdokat vonnak el közpénzekből az olyan valóban gazdaságélénkítő, tiszta, biztonságos és környezetbarát megoldások elől, mint az energiahatékonyság és a megújulók.
- ⊖ A kormány évek óta folyamatosan bújtatottan támogatja az amúgy is megfelelően nyereséges Mátrai Erőművet. Egyrészt azzal, hogy – a gázhoz viszonyítva – töredék bányajáradékot fizettet, másrészt azzal, hogy ingyen kvótákat biztosít neki, esetenként többet, mint az erőmű teljes kibocsátása, így a Mátrai Erőmű még értékesíthet is!

Komolytalan éghajlatvédelem

- ⊖ Nem történt meg az hazai éghajlatvédelmi stratégia felülvizsgálata.
- ⊖ Kérdéses a kibocsátás-kereskedelmi kvótaeladásokból várhatóan befolyó évi akár 30 milliárd forint sorsa is; veszélyes tervekről hallani, illetve nincs biztosíték arra, hogy az EU előírásainak megfelelően a kormány kizárólag energiahatékonysági és megújuló energiás felhasználásra szándékozik fordítani ezeket a forrásokat. Pozitív fejlemény, hogy a kormány 160 Mrd forint átcsoportosítására tett javaslatot a közlekedési uniós programokból az energiahatékonysági és megújuló energia-beruházások támogatására. Sajnálatos, hogy emellett szinte teljesen megszűntek a hazai finanszírozású programok.

- ⊖ Magyarország derogációs kérelmet adott be, hogy a villamos energia szektor továbbra is ingyen kapjon karbon-kvótákat; ahelyett, hogy az ország is komoly éghajlatvédelmi lépésekre szánná el magát.
- ⊖ Magyarország kiállt az EU dekarbonizációs útitervének kibocsátás-csökkentési célszámai mellett, támogatva a 2020-as 25 százalékos csökkentési célt. Azonban nyíltan nem vállalta az EU-szintű 30 százalékos kibocsátás csökkentést, amely a tudomány mai állása szerint minimálisan szükséges lenne ahhoz, hogy a globális hőmérsékletemelkedés 2 fok alatt maradjon. Magyarország annak ellenére nem szólalt fel a 30 százalékos cél mellett, hogy több tanulmány rámutatott: az ország számára ez már középtávon is gazdasági és társadalmi előnyökkel járna.

Vidékfejlesztés, mezőgazdaság

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Vidékfejlesztés

- ☺ Nemzeti Vidékstratégia – Az elmúlt két év legnagyobb eredménye a vidékfejlesztés terén az, hogy a kormány olyan, 2020-ig tartó vidékstratégiát fogadott el, amely a rendelkezésre álló természeti erőforrásokból vezeti le a vidék számára kínálkozó lehetőségeket, nagygazdaságok helyett családi gazdaságokra kíván építeni, és a környezet- és tájgazdálkodás szempontjait tartja szem előtt.
- ☹ A stratégia elfogadása után az annak kidolgozását vezető államtitkár lemondott. A kidolgozásban oroszlánrészt vállaló Stratégiai Főosztály jelentősen átalakult. A minisztériumot meghatározó szakemberek hagyták el, vagy voltak kénytelenek elhagyni. Általánosságban meggyengült a tárcánál a szakmai kompetencia. Erősen kérdéses, hogy ilyen feltételekkel a stratégia végrehajtásának szándéka komolyan vehető-e.
- ☹ Továbbra sem megoldott a mezőgazdasági szaktanácsadás rendszere. Különösen rossz a helyzet a környezet- és tájgazdálkodással kapcsolatos szaktanácsadás terén. A falugazdász hálózat súlyos kapacitásgondokkal küzd, az agrárkamarák sem látják el megfelelő színvonalon ezt a tevékenységet. Mindez jelentősen akadályozza a tájgazdálkodás elterjedését, az agrár-környezetgazdálkodási rendszer sikerességét.
- ☺ Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat – A Hálózat kialakítása, célrendszere, forrásokkal történő ellátása üdvözlendő és pozitív.

Termőföld

- ☹ A kormány két év alatt keveset lépett előre a termőfölddel kapcsolatos kormányprogram megvalósítása terén. Siker a külföldiek földvásárlásának tilalmát célzó moratórium meghosszabbítása. A kormány többször tett ígéretet a problémát véglegesen megoldó, a zsebszerződések felszámolását segítő jogszabályi keretek megalkotására, de az ígéret megvalósítása késik. Pozitív lépés az Őrségi Nemzeti Parknak biztosított költségvetési támogatás, amely lehetővé teszi a zsebszerződésekkel érintett területek állami kisajátítását. Az üzemméret-szabályozás területén nem látjuk biztosítottnak, hogy a Vidékstratégiában szereplő elv – a helyben lakó, 300 ha alatti családi gazdaságok elsőbbsége – érvényesülni fog. Kétségeinket támasztja alá, hogy az állami termőföldek haszonbérletéről napvilágra került első adatok alapján a Nemzeti Földalap által meghirdetett földek jelentős részét az említett elvekkel ellentétben nem helyben lakók és nem kisgazdálkodók nyerték el, hanem olyanok is, akik 300 hektár feletti területen gazdálkodnak, vagy gazdálkodási tapasztalatokkal és állatállománnyal nem rendelkeznek. Ennek következtében veszélybe kerül még az őshonos állatokkal foglalkozók jövője is, amit a kormány elvben támogat. Várjuk, hogy az ősszel elfogadni tervezett új földtörvényben a kormány hatékonyan szabjon gátat a külföldiek, illetve a hazai nagytőke földvásárlásának, és térjen vissza a helyben lakó, 300 ha alatti területen gazdálkodó családok előnyben részesítésének elvéhez.

Környezeti szempontok a vidékfejlesztési források elköltésében

- ⊖ **Összességében nem történt paradigmaváltás:** továbbra is az elkölthető EU-s vidékfejlesztési források mennyiségére koncentrál a kormányzat, nem arra, hogy azok minél nagyobb vidékfejlesztési és pozitív környezeti hatást generálva költsenek el.
- ⊖ **Natura 2000** – Az EU-előírások szerint a Natura 2000 hálózat kialakításához és működtetéséhez nagyban kell támaszkodni az EMVA forrásaira. A gyepek és erdőterületek fenntartásához igényelhetők kifizetések, de az ezekhez kapcsolt gazdálkodási feltételek nem kellően szolgálják a természet védelmét. Üdvözlendő ugyan, hogy a fenntartási tervek megalkotásához 2012-ben forrásokat rendelnek, azonban ezek az elvárásokhoz képest nagyon szűkösek. A Natura 2000 hálózatba csatolt erdőterületek fenntartási terveinek készítésére pedig egyelőre nincs támogatási forma, holott a Madárvédelmi és az Élőhelyvédelmi Irányelvekben felsorolt fajok és élőhelyek jelentős részének védelme érinti érdeinket.
- ⊖ **Agrár-környezetgazdálkodás** – A tájgazdálkodást leginkább támogatni hivatott források óriási hányada folyik el a célt alig szolgáló integrált szántóföldi program támogatására. Ezen a Kormány sem tudott változtatni, az 5 éves támogatási időszak miatt. Az EMVA források belső átcsoportosítása révén lett volna lehetőség a nagyobb környezeti haszonnal járó programok beindítására (vizes élőhelyek célprogram, további Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) kijelölése), ez a hátralévő programozási időszakban már nem várható. A mai napig nem indult el az agrár-környezetgazdálkodási programok környezeti hatásának monitorozása, így teljesen reménytelen a programok szakmai értékelése és az új tervezés hiteles megalapozása.
- ⊖ **Erdő-környezetvédelem** – A magánerdők természeti értékeinek védelmében komoly célkitűzéseket megfogalmazó, ambiciózus erdő-környezetvédelmi program indulása rengeteget késett. Új programról lévén szó, annak népszerűsítése elengedhetetlen, erre azonban szinte egyáltalán nem állt rendelkezésre forrás. Így a gazdálkodóknak nagyon kis hányada pályázott a kiírásokra, és a forrásokat végül más EMVA programokra csoportosították át, ami jelentős veszteség a természetesebb erdők kialakítása szempontjából.
- ⊖ **Egyéb erdős kifizetések** – Az erdős kifizetések jelentős része továbbra is faültetvények telepítésére és ápolására folyik el, ebből nem csekély hányad pedig az invazív fehér akác ültetvényekre.

Magyarország a Közös Agrárpolitika újragondolásában

- ⊖ A Nemzeti Vidékstratégia elvrendszerével ellentétben az új Közös Agrárpolitika kialakításakor hazánk következetesen a mezőgazdaság intenzifikációja, a közvetlen támogatások minél magasabb szinten tartása mellett foglalt állást, anélkül, hogy a környezeti szempontok figyelembe vételét kellőképpen hangsúlyozta volna.

EU 2014-20-as időszakra vonatkozó tervezés

- ⊖ Üdvözlendő, hogy a tervezéshez szükséges struktúra felállítása elkezdődött, bár egyes országok ebben előttünk járnak. A hatékony tervezéshez még nem biztosított a megfelelő szakmai háttérrel rendelkező emberi erőforrás, és nem történt meg az eddigi programok kíméletlen értékelése, valamint a társadalom széleskörű bevonása.

Genetikailag módosított szervezetek (GMO)

- ☺ A kormányzat kiállása a génmódosítás-mentes mezőgazdasági termelés mellett kedvező lépés, és a fenntarthatósági, vidékfejlesztési célokkal összhangban van. Az ország génmódosítás-mentességének alkotmányba emelése roppant erős gesztus, de jogtechnikailag kérdéses.
- ☹ A géntechnológiai törvény tervezett változtatásai többségében pozitív irányba mutatnak, és régóta fennálló problémákat oldanak meg; ugyanakkor visszalépést jelent a Géntechnológiai Eljárásokat Véleményező Bizottság (GEVB) státusának kormányhatározatban való szabályozása a korábbi törvényi szint helyett, valamint a nyilvánossággal és tájékoztatással kapcsolatos szabályok fejlődésének hiánya.
- ☹ Nem történtek lépések a fehérjeprogram és a legeltetési állattartás támogatásának ügyében, amelyek a génmódosított növények hazai takarmánycélú importjának csökkenéséhez vezetnének.
- ☹ A hazai engedélyezéssel, a nemzetközi (Cartagena jegyzőkönyv) és az EU-s feladatok ellátásával, jogszabályalkotással, az ellenőrzési rendszer működtetésével, a stratégiaalkotással és a GEVB működtetésével kapcsolatos szerteágazó feladatok irányítása ügyében érdemi minisztériumi kapacitásbővítés nélkül színvonalas és eredményes munka nem végezhető.
- ☹ A vetőmagok és élelmiszerek tesztelése ügyében a Vidékfejlesztési Minisztérium jelenlegi kommunikációja nem megfelelő: nem tudjuk, hogy tesztelték-e a vetési szezon előtt az összes import vetőmagot, és hogy találtak-e az élelmiszerekben génmódosított szóját, kukoricát.

Génmegőrzés, génbanki hálózat

- ☹ Az in-situ génmegőrzésben nem történt jelentős előrelépés, a magyarországi génbankok pedig borzalmas helyzetben vannak, sőt, többségük a csőd közelében vegetál. Nincs átgondolt és forrásokkal megtámogatott stratégia a jövőjüket illetően, ami annál is inkább vészjósló helyzet, mert tökeerős globális vetőmag vállalatok állnak ugrásra készen, hogy a Kárpát-medencében fellelhető génállományt tároló génbankokat megvásárolják, és ezek akár végleg elérhetetlenné válhatnak számunkra.
- ☹ Dicséretes társadalmi összefogás indult a kormány támogatásával a hagyományos fajták és tájfajták helyi szintű megőrzésére. Személyi változások miatt a kormányzat emögül kivonult.

Hulladékügy

2 – gyenge környezetpolitikai teljesítmény

Az EU hulladék-keretirányelvének alkalmazása

- ⊖ Az Európai Unió új hulladék-keretirányelvének (2008/98/EK) előírásait legkésőbb 2010. december 12-ig kellett volna hazánk szabályozási rendszerébe beépíteni, azonban ez mindeddig nem történt meg. A hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvény módosítása helyett új törvény megalkotása kezdődött el, amelynek már a címe is hordozta a legfontosabb üzenetet: „törvény a hulladékképződés megelőzéséről és a hulladékgazdálkodásról”. Sajnos az újabb változat címéből már kimaradt a megelőzés, és egyszerűen „a hulladékról” lépett a helyébe. A tervezet továbbra is rendelkezik az önálló Nemzeti Megelőzési Program kidolgozásáról (az OHT önálló részeként) a hulladékképződés megelőzése, valamint a képződő hulladék mennyiségének és veszélyességének csökkentése érdekében, azonban nem ismerjük a tárca ez irányú lépéseit, és miközben kialakították az újrahasznosítással és a termékdíjjal foglalkozó új intézményrendszert, elveszett a hulladék-megelőzés prioritása.

Hulladékgazdálkodási törvény

- ⊕ Pozitív változás az új hulladékgazdálkodási törvény tervezetében, hogy a kiterjesztett gyártói felelősség elvének értelmében már a termék előállításakor gondoskodni kell arról, hogy az minél hosszabb élettartamú és könnyen javítható, minél kevesebb (és kevésbé veszélyes) hulladékot eredményező, és a hulladékká válása után könnyen hasznosítható legyen; továbbá előremutató az újrahasználati hálózatok kialakításának kötelezettsége a használt termékek javítása és újrahasználatra történő előkészítése érdekében. Javasoljuk az ipari és kereskedelmi szektor komolyabb ösztönzését a kisebb kibocsátásra, a másodlagos nyersanyagok felhasználására, valamint ennek tényleges beépítését a gyártói felelősségi körbe és a gazdasági ösztönző rendszerbe.
- ⊖ Nem oldja meg ugyanakkor a tervezet az ingatlanon ellenőrizetlen körülmények között elhelyezett hulladék elszállításának, kezelésének kötelezettségével kapcsolatos visszásságot (a hulladék tulajdonosát terheli). A hulladékgazdálkodási közszolgáltatás díjának meghatározásához felsorolt számos szempont között továbbra sem szerepel kötelező jelleggel a mennyiségarányosság. Javasoljuk a ténylegesen elszállított vegyes hulladék egyedi mérésének kötelezővé tételét, a kétkomponensű díj kötelező alkalmazását. A települési hulladék részeként lerakott biológiailag lebomló szervesanyag-mennyiséget az 1995-ös szinthez képest 2016-ig 35 százalékra kell csökkenteni, ennek tényleges teljesítése azonban kérdéses, hiszen csupán néhány településen gyűjtik elkülönítetten ezt a frakciót, illetve ösztönzik a lakosságot (kisebb edényzet választásának lehetőségével, illetve kétkomponensű díj beszedésével) a házi komposztálásra.
- ⊖ A hulladéklerakást megakadályozandó – nagyon helyesen – a hulladéklerakó üzemeltetője hulladéklerakási járulékot fog fizetni a tervezet szerint. Ennek túlzott mértéke és bevezetésének üteme viszont sok problémát okozhat. Nagy bizonytalanságot látunk ugyanakkor abban a tervezett rendelkezésben, hogy a jövőben kizárólag állami, illetve önkormányzati többségi tulajdonban lévő vállalkozás végezhet hulladékkezelési közszolgáltatást. Támogatjuk a nagyobb állami szerepvállalást, ezt azonban fokozatosan szükséges bevezetni, a hangsúlyt az állam szabályozó és ellenőrző funkciójára helyezve.

- ⊖ Az Alaptörvénnyel is ellentétben az új törvény tervezete megengedné a vegyes hulladék külföldről történő beszállítását, ami elfogadhatatlan, hiszen ellentétes a közelség elvével, és az ország érdekeivel is, hiszen nagyon hamar megtelhetnek lerakóink.

Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség

- ⊖ Az állami szerepvállalás jelentős növeléseként a koordináló szervezeti modell megszűnésével az Országos Hulladékgazdálkodási Ügynökség (OHÜ) koordinálja a hulladékkezelést, valamint irányítja a termékdíj-köteles termékek hulladékainak begyűjtését és hasznosítását. A termékdíjakkól befolyt összeg a tervek szerint jelentősen növekedni fog (ami részben a díjtételek emelésének és a mentességek megszűnésének köszönhető), de ennek nagy része a költségvetésben eltűnik, további sorsát nem ismerjük, így még kevésbé lesz ösztönző jellegű a díj, sokkal inkább adóvá válik. Öröndetes, hogy az anyagában történő hasznosítás mértéke el kell hogy érje a termék- és anyagáramonként legalább 75 százalékot. Az OHÜ-t komoly ellenőrzési jogkörökkel ruházták fel, eszközei azonban jelenleg még rendkívül hiányosak. Jelentős kérés tapasztalható az egyes anyagfajták begyűjtésére vonatkozó tenderek kiírásában. Problémásnak látjuk, hogy az új termékdíj törvény (2011. évi LXXXV. tv.) értelmében az egyéni hulladékkezelést teljesítők is fizetnek rendszerhasználati (termék)díjat. Több, kifejezetten szakmai feladat átkerült a környezetvédelmi hatóságoktól a NAV felé, csökkentve a zöldhatóság hatáskörét. A 9 tagú Termékdíj Bizottságban a társadalmi szervezetek nem kaptak helyet, és a bizottságot még egyszer sem hívták össze.
- ⊖ Az OHÜ a befolyt összeg legalább 7 százalékát a lakosság környezettudatos nevelésére fordítja, erre idén több mint egymilliárd forintot állítottak be. Számos látványos programot szerveznek, amelyek azonban eseti jellegűek, többnyire egynaposak és kampányszerűek, társadalmi beágyazottságuk kérdéses. Célszerűbb lenne a rendelkezésre álló összegből a társadalmi szervezetek hulladék-megelőzéssel, fenntartható fogyasztással, házi komposztálással, a szelektív gyűjtésben való részvételre buzdítással, illegális hulladéklerakók felszámolásával kapcsolatos programjait is támogatni pályázati úton.

Egyéb intézményi ügyek

- ⊖ Az új hulladékgazdálkodási rendszert teljes egészében csak a végrehajtási rendeletek módosítási javaslataival együtt lehetne értékelni, ezért sürgetjük ezek – különösen a lassan két évtizede hiányzó betétdíjról, letéti díjról szóló rendelet – megalkotását, tervezeteik nyilvánosságra hozását.
- ⊖ A hulladékégetők építését a korábbi tendenciával ellentétben nem támogatta a kormányzat.
- ⊖ A veszélyes hulladékok kezelése tekintetében több problémás ügyel találkoztunk. A kormányváltást megelőzően az almásfüzitői vörösiszap-tározót üzemeltető cégnek a nehézfémekkel szennyezett hulladék komposztálására, majd a termék lerakására kiadott engedélye jogászok szerint több régóta hatályos hazai jogszabálynak és a Hulladék Keretirányelvnek is ellentmond, mégsem történt változás az elmúlt két évben.
- ⊖ A szaktárca hulladékgazdálkodási főosztályáról folyamatosan bocsátották el a szakembereket az elmúlt két évben.

Környezet és egészség

3 – közepes környezetpolitikai teljesítmény

Légszennyezés

- ☺ Jelentősen szigorították a dohányzásra vonatkozó szabályozást.
- ☺ A kormány elfogadta a kisméretű szálló por (PM10) csökkentés ágazatközi intézkedési programjáról szóló 1330/2001.(X.12.) számú kormányhatározatot. A programot a környezetvédő civil szervezetekkel szoros együttműködésben dolgozták ki.
- ☹ A gyakorlatban semmilyen előrelépés nem történt a légszennyezés csökkentése érdekében.
- ☹ A környezetvédelmi tárcától elbocsátottak több magasan képzett, tapasztalt munkatársat, akik levegőtisztaság-védelemmel foglalkoztak. Így ez a szakterület végzetesen meggyengült a tárcánál, nem képes ellátni a jogszabályban előírt feladatait, a kormány óriási késésben van az Európai Unió jogszabályai által előírt feladatok teljesítésében.
- ☹ A részecskeszennyezésre (PM10) vonatkozó egészségügyi határértékek túllépésének uniós irányelvben előírt éves keretét továbbra sem tudja tartani a kormány, ezért folytatódott az országgal szemben indított jogsértési eljárás.

Vegyí anyagok

- ☺ A Növényvédelmi Bizottságba rendszeresen meghívják a civil szervezeteket. A Bizottságban azonban igen erős az ipari dominancia.
- ☹ A vegyi anyagok uniós szabályozásának, a REACH-nek a végrehajtása hazánkban is akadozik, hasonlóan a többi uniós tagországhoz.
- ☺ Hazánk részvételével az EU megalkotott egy igen ambiciózus biocid-szabályozást, így például néhány év múlva már nem lehetnek forgalomban rákkeltő vagy hormonrendszert károsító rovarirtó szerek.
- ☹ Nem készült még el a Növényvédő szerek Fenntartható Használatáról szóló Nemzeti Cselekvési Terv. Bár a határidő 2012. december, hasznos lenne, ha mihamarabb megvitathatnák a tervezetet az érdekelt felek, így a hazai zöld szervezetek is. Az akcióterv szükségességét mutatja, hogy az élelmiszerek és élővizeink, esetenként még az ivóvíz is, növényvédő szerekkel szennyezett.
- ☹ Hazánk EU-s elnöksége során elősegítette, illetve nem lépett fel kiemelten az egészségkárosító növényvédő szerek, például a karbendazim engedélyezése ellen. Olyan szerek is engedélyezésre kerültek, melyeket az új, szigorúbb jogszabályok értelmében a magyar elnökséget követően már nem engedélyezhettek volna. Az új uniós növényvédő szerekről szóló jogszabály kizárja a rákkeltő, mutagén, szaporodási képességeket károsító, hormonkárosító anyagok használatát, ám a jogszabály 2011. június 14-i életbe lépése előtt röviddel a magyar EU-elnökség még jóváhagyta például a mutagén és szaporodási képességeket károsító karbendazim több évre szóló uniós engedélyezését.